

**SAMUELSSON
JANSBOTTER,
MARIA LUNDBERG,
JOHANNA GUSTAFSSON
& ANNIKA BORG**
**Kön, Teologi & Etik: En
introduktion. Lund:
Studentlitteratur AB, 2011,
160 s.**

Det har gått många årtionden sedan feminismen gjorde sitt inträde i den akademiska världen. Trots det är det ingen självklarhet att man använder sig av kritisk feminism, feministiska perspektiv och teorier eller ens tanken på genus inom olika forskningsområden. Det finns dock områden där frågor om feminism och genus växer sig allt starkare, ett av de fälten är teologin. Det är här som Samuelsson, Lundberg och Borgs bok *Kön, Teologi & Etik* kommer in. Alla författare till boken är forskare inom olika ämnen relaterade till religion: Maria Jansdotter Samuelsson inom religionsvetenskap, Johanna Gustavsson Lundberg inom etik och Annika Borg inom tros- och livsåskådningsvetenskap. Deras gemensamma nämnare är, som denna bok visar, frågor kring genus och dess relation till och inom religioner. Vid sidan av deras forskning är alla på olika sätt involverade i mångfaldsfrågor i världen utanför den akademiska.

Syftet med boken är att ge universitetsstudenter inom religionsvetenskap och teologi samt lärarstudenter med inriktning religion en insikt om hur man forskar inom fältet teologi i frågor gällande kön, genus och feminism. Bokens behandling av dessa frågor tar sin utgångspunkt i kristen och västerländsk teologi. Ett annat syfte är att visa hur feministiska teologer omtolkar och diskuterar religiösa traditioner och texter ur olika genusperspektiv. Boken är uppdelad i sju kapitel och skrivna av de olika författarna. Kapitlen är: Feministiska perspektiv på teologi och etik – en introduktion,

Feministisk teologi – vad är det och hur görs det?, Ekofeminism, Feministisk teologi – interkulturella och postkoloniala perspektiv, Posttraditionell feministisk teologi, Bibeltolkning och kön samt slutligen Feministisk etik.

Ett kapitel behandlar diskussionen om bibeltolkning och kön (Borg), med tyngdpunkt på hur feministiska forskare rent konkret arbetar med (om)tolkning av religiösa texter. Här framhåller författarna begreppet misstankens hermeneutik, d.v.s. att se en text eller läsning i sin helhet, till exempel i en historisk, geografisk eller kulturell kontext. Dock är det viktigaste syftet att se en text eller läsning som en del av ett eller flera värdesystem. Ett enklare sätt att förstå begreppet är att fråga sig: vem är författaren, varför är texten skriven och för vem? I boken nämns Bibeln som ett exempel på detta, och forskning har visat att Bibeln är skriven av män och för män. Att (om) tolka heliga texter ur ett feministiskt perspektiv kan ge ett ansikte åt "de andra" d.v.s. grupper som i texten är exkluderade ur normen (ex. kvinnor), samtidigt som man kan identifiera olika sorters förtryck och maktstrukturer.

Boken *Kön, Teologi & Etik* är inte bara uppbyggd i olika informativa kapitel utan har även i slutet av varje kapitel en ruta med lästips och en diskussionsruta med frågor. Tipsen och frågorna är relevanta för ämnet och är även skapta för att öppna upp ett kritiskt öga hos läsaren. Ett exempel på detta är i kapitlet Posttraditionell feministisk teologi där läsaren uppmanades att läsa bönen Fader vår med tanke på genusperspektiv och även att försöka se vad som skiljer den från det som de så kallade gudinnerörelserna framhåller. Diskussionsrutorna tog för mig boken till en ny nivå inom litteraturen för universitetsstudenter då de på ett bra sätt tog tillvara teorier eller frågor i texten och anpassade dem till relevanta

teman från världen både inom och utanför den akademiska.

Samuelsson skriver i kapitlet "Feministisk teologi – vad är det och hur görs det?" om den feministiska teologins två huvuduppgifter. Det första handlar om identifieringen av de normer och strukturer som vanligtvis tas för givna inom både kulturer och religioner. I detta fall handlar det om att identifiera det patriarkala och androcentriska, d.v.s. de ideal och normer som ser mannen som huvudperson både när det gäller tolkning, målgrupp och utövare. Det andra uppdraget tar ett steg längre än att endast kritisera och identifiera, och vill istället skapa en förändring. Förändringen kommer enligt Samuelsson genom att ge kvinnor och män en jämställd plats inom både forskning och trostraditioner men även genom att ibland placera kvinnor främst.

Feministisk forskning är i sig själv mycket problematisk, främst när det kommer till kategorisering av kön. Det handlar om två teorier kring vad kön är vilket problematiseras bra i boken av Samuelsson et al. Den ena kallas en essentialistisk syn och menar att det finns en kärna av vad som är kvinnligt respektive manligt, och ser då kön som något statiskt. Detta perspektiv tar dock inte bort uppfattningen om vikten av jämställdhet mellan könen. Det andra och motsatta synsättet kallas konstruktivistiskt och menar att kön alltid är socialt konstruerat och att den dualistiska uppdelningen mellan man och kvinna i grunden inte existerar. Boken har som mål att ge en översikt över ämnet feministisk teologi och etik samt olika feministiska teorier och författarna försöker därför positionera sig som berättare och inte som debattör. Detta anser jag är en bra metod i en introduktion för att kunna problematisera feministiska teorier och olika forskares synsätt.

Det är inte överdrivet att påstå att de flesta av världens religioner både är patriarkala och androcent-

riska, och kristendomen är ett bra exempel på detta. Det är dock inte endast inom religionernas värld som det patriarkala och androcentriskä är en norm utan detta är till stor del lika närvarande inom den akademiska världen. Det är just därför jag tycker att böcker som denna behöver tas fram i ramplyuset. Boken ger en enkel och översiktlig bild av vad feministiska perspektiv bidrar med inom både religionsvetenskap och teologi.

En nackdel med det breda utbudet i boken är dock att viktiga aspekter eller problematiker inte ges tillräckligt utrymme. Ett exempel på detta är feministisk kristen teologi utanför västvärlden. Jag anser ändå att syftet med denna bok har lyckats: boken tillför inga nya perspektiv till feministisk teologi utan har som mål att ge en introduktion till ämnet. Den passar därför bra som litteratur på grundnivå för studerande inom ämne relaterade till religion och genus.

OLIVIA FRANCK
STUDERANDE I RELIGIONS-
VETENSKAP OCH KVINNOVETEN-
SKAP, ÅBO

**ELJAS ORRMAN & JYRKI
PAASKOSKI**
**Vanhan Suomen arkistot –
Arkiven från Gamla Finland:
Arkistolaitoksen yleislu-
ettelo: Översiktskatalog
för Arkivverket 6. Helsinki:
Suomalaisen Kirjallisuuden
Seura, Arkistolaitos 2012.
400 s.**

Vanhalla Suomella tarkoitetaan Uudenkaupungin rauhassa 1721 ja Turun rauhassa 1743 Venäjän valtaan siirtyneitä alueita, joita hallinoitiin Venäjällä erillisenä kokonaisuutena vuoteen 1811. Vanhan Suomen arkistoaineistoa selventävää esitystä on valmisteltu ja laadittu jo

1950-luvulta alkaen, mutta vasta viime vuonna tämä työskentely on johtanut julkaisuun. Arkistolaitoksen vuonna 2012 julkaisema teos *Vanhan Suomen arkistot* antaa erinomaiset välineet perehtyä liian vähälle tutkimukselle jääneeseen Suomen historian osaan.

Teoksen suuri anti on siinä, että siihen on koottu Vanhan Suomen arkistoaineistot, kerrottu niiden sijainti ja kuvattu niiden sisältö tutkijaa hyödyttävällä tavalla. Teokseen sisältyy myös dosentti Jyrki Paaskosken esipuheenomainen, napaka ja huolellinen selvitys Vanhan Suomen hallintohistoriasta. Se auttaa ymmärtämään arkistojen luonteen, mikä on tiedonetsinnälle välttämätöntä varsinkin maallisen hallinnon arkistonmuodostajien osalta.

Vanhan Suomen arkistot -teoksenle on suuri tilaus ja tarve, sillä arkistonmuodostajia Vanhassa Suomessa riitti. Isovihan miehitysajasta aina Uudenkaupungin rauhaan asti itäisiä osia Suomesta hallinnoitiin Viipurin provinssin alla. Viipurin provinssi jatkoi toimintaansa alueellisesti supistuneena Turun rauhaan, vuoteen 1743 asti. Tämän jälkeen Vanha Suomea hallinnoitiin Viipurin kuvernementtina. Sekä Uudenkaupungin että Turun rauhassa sitouduttiin kunnioittamaan rauhanteon aikaisia lakeja ja privilegioita. Niinpä vuonna 1743 Venäjän valtaan siirtyneissä osissa Viipurin kuvernementtia oli voimassa Ruotsin vuoden 1734 laki. Vuodesta 1721 alkaen Venäjään kuuluneissa osissa kuvernementtia näin ei ollut.

Kirkollisella puolella Vanha Suomi oli vastaavasti jaettu rauhansopimusten pohjalta. Uudenkaupungin rauhassa 1721 Venäjän osiksi siirtyneet seurakunnat toimivat Viipurin konsistorin alaisuudessa, Turun rauhassa 1743 luovutetut alueet Haminan konsistorin alaisuudessa. Tuomiokapitulit toimivat näissä konsistoreissa, mutta piispoja niihin ei nimetty. Konsistorit toimivat 'Viron, Liivinmaan ja Suomen Oikeuskollegion' (Kaiserliche Reichs Justitia

Collegium der Est-, Liv- und Finnländischen Sachen) alaisuudessa, joka oli valtion virasto. Viipurin konsistori ehti toimia myös vuoteen 1727 Pyhän Synodin ei-ortodoksisen uskontojen toimiston alaisuudessa, joka myös oli valtion virasto. Käytännössä Vanhan Suomen konsistoreihin tullut kruunun ohjaus oli pitkälti peräisin Pietarin saksankielisestä luterilaisesta seurakunnasta. Silti on syytä muistaa, että Inkerinmaa ei kuulunut Vanhaan Suomeen eikä myöskään oikeuskollegion alaisuuteen, vaan muodollisestikin Pietarin seurakunnan alaisuuteen, jossa kehitys kulki monessa suhteessa toiseen suuntaan kuin Vanhassa Suomessa, vaikka Inkerinmaakin oli Ruotsin Uudenkaupungin rauhassa luovuttamaa maata.

Vuonna 1784 Katariina Suuren uudistushankkeiden seurauksena Vanhasta Suomesta muodostettiin Viipurin käskynhaltijakunta. Se mullisti hallinnolliset olot perinpohjaisesti. Viipurin ja Haminan lisäksi myös Sortavala, Käkisalmi, Lappeenranta ja Savonlinna saivat kaupunkioikeutensa takaisin. Näistä kuudelta kaupungista tuli sekä kihlakuntien että hallintopiirien keskuksia. Koska vuonna 1796 valtaistuimelle noussut Paavali I ei pitänyt äidistään eikä tämän uudistuksista (nimenomaan tässä järjestyksessä), Katariina Suuren uudistukset peruutettiin. Vuonna 1797 Vanhassa Suomessa palattiin kuvernementtihallintoon. Tällä kertaa tosin Suomen kuvernementti-nimellä. Tsaari Paavali I murhattiin vuonna 1801. Valtaistuimelle noussut Aleksanteri I käynnisti jälleen uudistuksia samassa hengessä kuin Katariina Suuri. Vanhassa Suomessa uudistukset johtivat muun muassa erittäin edistyksellisiin kaupunkikouluihin, jotka toimivat vuodesta 1803 alkaen Tarton Yliopiston valvonnassa.

Kaikki edellä kuvattu hallinnollinen sekamelska kertoo siitä, kuinka suureen tarpeeseen *Vanhan Suomen arkistot* -teos tulee. Kun vielä historiantutkijan vanhat vainoojat